

VAI TRÒ CỦA KHOA HỌC THỐNG KÊ TRONG CÔNG TÁC THỐNG KÊ

Hoàng Đức Chúng

Cục trưởng cục Thống kê Quảng Trị

Trong tiến trình đổi mới và phát triển đất nước, phát triển kinh tế xã hội thì công tác thống kê xã hội cũng phải theo kịp tiến trình đổi mới đó. Vì vậy vai

trò của khoa học thống kê trong công tác thống kê có tác dụng quan trọng, bám sát nhiệm vụ chính trị của ngành gắn với thực tiễn nhằm khai thác, khám phá, phát hiện và kịp thời phối hợp với bộ phận nghiệp vụ nghiên cứu giải quyết những vấn đề bức xúc trong công tác chuyên môn.

Trong khoa học nói chung, khoa học thống kê nói riêng có rất nhiều vấn đề mới cần giải quyết. Việc nghiên cứu và hoàn thiện hệ thống thông tin thống kê theo hướng hiện đại hoá và tin học hoá là một trong vấn đề có liên quan chặt chẽ đến việc cải tiến và thay đổi cơ chế quản lý hiện nay. Khoa học thống kê với tư cách là một khoa học ngành có sự “giao thoa” giữa khoa học tự nhiên, xã hội và kỹ thuật. Vì khi xem xét một cơ chế quản lý có hiệu quả hay không đều phải dùng một loạt tri thức toán học từ thấp đến cao để tìm ra lời giải cần thiết (đó là tự nhiên). Song thế cũng chưa đủ để minh chứng cho một hiện tượng kinh tế xã hội và phạm trù triết học duy vật biện chứng, duy vật lịch sử của chủ nghĩa Mác-Lênin để chứng minh những cái đúng và những khuyết tật mà hiện tượng KT-XH và cơ chế quản lý vi phạm (đó là xã hội). Ngoài ra trong qui trình sản xuất thông tin, ngành thống kê còn sử dụng rộng rãi kỹ thuật tin học trong xử lý truyền đưa và lưu trữ dữ liệu. Chính sự “giao thoa” này làm tăng vẻ đẹp hấp dẫn của khoa học thống kê và đã biến những con số khô khan thành những con số có “linh hồn” trong cuộc sống. Là tiếng chuông cảnh báo “an-nguy-hỷ” trong tiến trình phát triển xã hội. Do đó, để có những thông tin thống kê sống động có tác dụng cho các cấp quản lý điều hành đất nước vấn đề không đơn

giản chút nào đối với các nhà lãnh đạo, chỉ huy đối với cán bộ công chức ngành Thống kê của chúng ta. Để thực hiện tốt điều đó, khoa học thống kê không thể thiếu được, không thể dừng lại ở hình thức, nội dung như hiện nay và không thể không chú ý nghiên cứu, xem xét các cấu trúc thông tin thống kê trong quản lý nền kinh tế nhiều thành phần mà còn phải phân loại, phân cấp các dòng thông tin vào và thông tin ra phù hợp với cấu trúc bộ máy. Mục đích chủ yếu của khoa học thống kê trong công tác thống kê đảm bảo thông tin cho quản lý và việc tổng hợp các thông tin để đề ra các quyết định quản lý chúng.

Đối tượng nghiên cứu và nhiệm vụ công tác thống kê KT-XH thường được phản ánh bằng việc đo, đếm, ghi nhận và tính toán, phân tích thông qua các hệ thống chỉ tiêu. Cụ thể hơn đối tượng nghiên cứu của khoa học thống kê KT-XH là mặt lượng trong quan hệ mật thiết với mặt chất của các hiện tượng xã hội, số lớn diễn ra trong quá trình tái sản xuất mở rộng trong điều kiện thời gian và không gian cụ thể.

Đối với người làm công tác thống kê địa phương là phải phản ánh các hoạt động đời sống kinh tế xã hội với khối lượng rất lớn và định tính để tìm hiểu qui luật hiện tượng KT-XH phát sinh, phát triển trong không gian và thời gian theo từng chu kỳ quản lý KT-XH. Tức là phải giải đáp cho bằng được tình hình hiện tượng kinh tế xã hội diễn ra trong chu kỳ đó như thế nào? phát triển nhanh hay chậm, tốt hay xấu, mặt nào khá, mặt nào kém,... giải đáp cho câu hỏi đó chính là nhận định, đánh giá tình hình. Vì sao tình hình lại diễn ra như thế? tức là phân tích nguyên nhân của tình hình. Làm thế nào

để giải quyết tình hình hiện tượng diễn biến đó đối với hiện tại và tương lai, tức là khoa học thống kê đề xuất phương hướng, giải pháp thực hiện. Nếu không có khoa học thống kê nghiên cứu hoàn thiện về mặt phương pháp, thì công tác thống kê cũng không phản ánh chính xác, kịp thời, đầy đủ thông tin KT-XH và cũng từ đó không có thông tin để lựa chọn phương án phát triển kinh tế - xã hội tối ưu (tức là tri thức trí tuệ của con người).

Vì lẽ đó thông tin thống kê bao giờ cũng gắn với mục đích nghiên cứu: thông tin cho ai? Thông tin để làm gì? Thông tin KT-XH bao giờ cũng gắn với hoạt động sản xuất trí tuệ của con người, nó không chỉ là công cụ quản lý, phản ánh cái đã có sẵn bằng các phương pháp chuyên môn khoa học thống kê, mà còn tiên đoán, dự báo tình hình diễn biến của hiện tượng KT-XH trong tương lai.

Chính sự tiên đoán, dự báo thống kê đó là một trong những đặc điểm quan trọng, của thông tin KT-XH đối với quản lý để thúc đẩy tri thức khoa học thống kê phát triển.

Thông tin KT-XH đảm bảo độ tin cậy cao, có sức thuyết phục lớn cho người dùng tin, lựa chọn những thông tin đắt nhất để phục vụ cho việc giải quyết những nhiệm vụ quản lý đặt ra. Thông tin đó được lượng hoá nhiều hay ít, nhanh hay chậm, độ tin cậy cao hay thấp, phụ thuộc vào sự phát triển công nghệ thông tin - hệ thống vi xử lý (một loạt công cụ phương tiện của các quá trình thông tin từ khâu thu thập chính lý, tổng hợp, phân tích đến việc hệ thống hoá thông tin thuộc đối tượng nghiên cứu).

Tóm lại vai trò của khoa học thống kê có sự tác động quan trọng trực tiếp trong công tác thông tin KT-XH, không chỉ đơn thuần là tri thức khoa học ghi nhận trong ý thức của người quản lý mà còn là tri thức khoa học đem lại những thay đổi trong ý thức của người dùng tin. Ngày nay khi mà khoa học công nghệ đã trở thành một lực lượng sản xuất trực tiếp thì bất cứ một công trình khoa học nào, bất cứ một phát minh nào, một sáng kiến nào đều là kết quả của lao động tri thức khoa học của con người. Kết quả đó một phần phụ thuộc vào kết quả lao động và một phần phụ thuộc vào việc sử dụng những tri thức nhân loại đã tạo ra. Mọi quan hệ tương hỗ đó bắt nguồn từ những thông tin phản ánh mà con người đã tiếp cận và tiếp nhận nó để phục vụ cho mục đích nghiên cứu của mình trong những chu kỳ tiếp theo, từng bước chuyển dần từ nền kinh tế vật chất truyền thống sang nền kinh tế tri thức hoàn toàn. Đó là con đường dẫn đến tài năng của con người hiện đại của thế kỷ 21. Trong nghiên cứu khoa học nói chung và khoa học thống kê nói riêng, hoạt động thông tin khoa học có vai trò hết sức quan trọng. Nó là chiếc cầu nối, là dòng "lưu thông" giữa nghiên cứu và ứng dụng.

Do vị trí và tầm quan trọng của công tác nghiên cứu khoa học đối với công tác thống kê, nên Tổng cục Thống kê cần đẩy mạnh hơn nữa mặt công tác này, trước mắt cần tập trung vào một số điểm sau:

1. Đa dạng hoá thông tin khoa học thống kê và khoa học quản lý. Tăng cường tuyển chọn, thẩm định, bảo vệ các đề tài khoa học ở đơn vị cơ sở theo kế hoạch hàng năm.

2. Làm rõ mặt lý luận để đi đến thống nhất các định nghĩa, khái niệm, tiêu thức thức thống kê, hệ thống chỉ tiêu, biểu mẫu, báo cáo định kỳ, điều tra...vừa đáp ứng quản lý vĩ mô và quản lý vi mô.

3. Nhà nước phải thống nhất ban hành sớm Luật Thống kê. Bãi bỏ Pháp lệnh kế toán-thống kê không phù hợp với tình hình hiện nay.

4. Đổi mới nội dung và hình thức của Bản tin (bỏ tên Bản tin) thay vào đó: “Tạp chí khoa học thống kê” hay “Chuyên san khoa học thống kê” ngang tầm với nhiệm vụ chính trị của ngành.

5. Mở rộng mạng lưới cộng tác viên khoa học thống kê ở cơ sở, các bộ, ngành và chăm lo đào tạo, bồi dưỡng cán bộ, có chính sách thu hút nhân tài làm công tác nghiên cứu của ngành trong những năm trước mắt và lâu dài ■